

INFORMACIJSKA DRUŽBA

Kako opisati družbo, v kateri danes živimo?

- E-družba?
- globalna informacijska ekonomija?
- postindustrijska družba?
- informacijska družba?
- informacijski kapitalizem?

INFORMACIJSKA DRUŽBA

Pojem informacijske družbe je vir številnih nasprotij:

- Racionalna vs. "big brother" družba
- družba znanja vs. potrošniška družba
- družba uspeha vs. egoistična družba

Skupna točka: Posebna vloga INFORMACIJE

INFORMACIJSKA DRUŽBA

Posebna vloga INFORMACIJE

- a. Porast informacij vodi v nov tip družbe: postindustrializem (Bell), postmodernizem (Poster, Baudrillard), fleksibilna sprecizaliaczija (Piore, Sabel), informatična družba (Castells)
- b. Sodobna družba ni bistveno drugačna od prejšnjih: neomarksizem (Schiller), refleksivna modernizacija (Giddens), ideja javne sfere (Habermas, Garnham).

KAJ POTEH JE INFORMACIJSKA DRUŽBA?

5 defincij:

- tehnološka
- ekonomska
- poklicna
- prostorska
- kulturna

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Osredotoča se na tehnološke inovacije, ki so prisotne od 70ih let prejšnjega stoletja. Nove tehnologije so povod novih časov in znak informacijske družbe.

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Alvin Toffler (1980): trije valovi tehnoloških inovacij v človeški Zgodovini: kmetijska, industrijska, informacijska

Informacijsko revolucijo zaznamujejo tehnične inovacije kot so televizija, računalnik, satelitska tv, računalniška omrežja, cdrom, v zadnjem času pa še posebej konvergenca telekomunikacijskih in računalniških tehnologij

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Predstavniki in ideje:

- Negroponte (1995): nove tehnologije skupaj z ekonomsko uspešnostjo, spodbujanjem demokratizacije in možnosti izobraževanja bodo prinesle nov družbeni red
- Naisbitt (1984): računalniška tehnologija je za informacijsko dobo isto kot je bila mehanizacija za industrijsko revolucijo

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Kako ugotoviti ali smo res v obdobju nove revolucije?
Z MERJENJEM DRUŽBENE REALNOSTI

To je osrednji problem!

- Koliko računalnikov je potrebnih, da lahko neko družbo opišemo kot informacisko?
- kaj meriti, kako meriti in interpretirati rezultate? (na tej točki se družboslovci ločimo od futuristov in špekulantov)
- ali večja količina informacijske tehnologije res pomeni boljšo družbo?

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

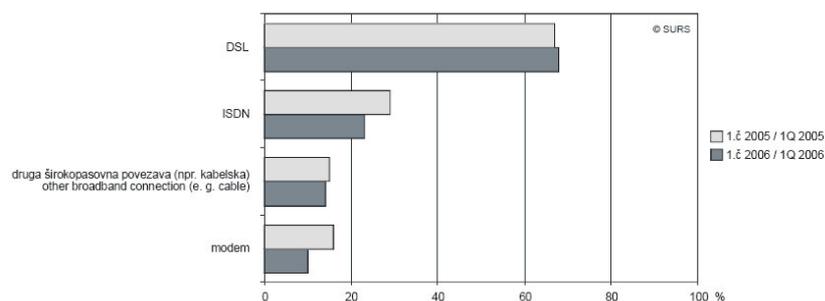
Slovenija:

- 88% slovenskih gospodinjstev ima osebni računalnik
- 57.6% ljudi je uporabljalo računalnik v zadnjih 3 mesecih
- 54.2% slovenskih gospodinjstev ima dostop do interneta
- 51.8% ljudi je uporabljajo internet v zadnjih treh mesecih
- Izmed teh jih 59.9% uporablja internet vsak dan
- 89.4% ljudi ima dostop do fiksnega telefona;
- 89.2% ljudi ima mobilni telefon
- 38.4% uporabnikov opravi v povprečju od 1 do 4 klice na dan
- 20.7% uporabnikov pa vsak dan pošlje vsaj en sms

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

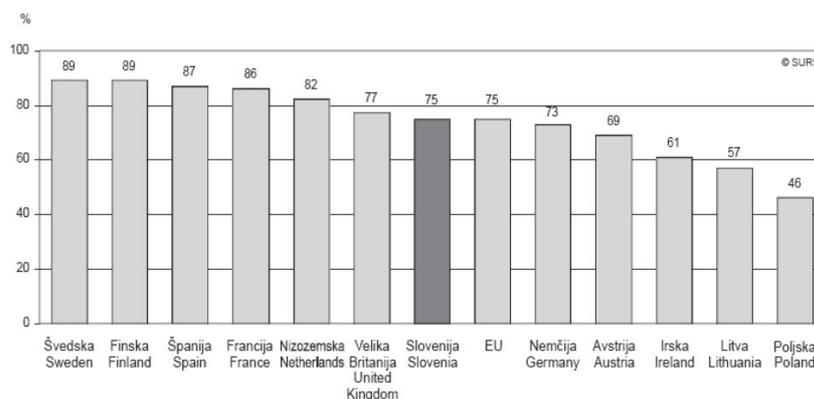
Slika 3: Dostop do interneta²⁾ v podjetjih¹⁾, Slovenija, 1. četrtnje 2005 - 1. četrtnje 2006

Chart 3: Internet access²⁾ in enterprises¹⁾, Slovenia, 1st quarter 2005 - 1st quarter 2006

1. TEHNOLOŠKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Slika 2: Širokopasovni dostop do interneta v podjetjih¹⁾ v Sloveniji in nekaterih državah EU, 1. četrtnje 2006
Chart 2: Broadband connection to the Internet in enterprises¹⁾ in Slovenia and some EU countries, 1st quarter 2006

2. EKONOMSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Osnovna ideja: Vstopamo v novo obdobje, kjer informacijske aktivnosti pridobivajo na ekonomski vrednosti in v BDPju presežejo delež, ki ga v družbi zasedajo industrijske in agrikulturne dejavnosti

BDP (bruto družbeni proizvod) = ekonomsko-gospodarski izraz, ki označuje najpomembnejši agregat nacionalnih računov in najboljše merilo celotne ekonomske aktivnosti v državi. Z drugimi besedami, je tržna vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ki jih je ustvarilo gospodarstvo neke države v enem letu.

2. EKONOMSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Marc Porat: Izobraževanje, pravo, mediji in računalniška produkcija so tipični elementi ekonomske vrednosti v informacijski družbi.

Drugi predstavniki: Jonscher, Machlup

2. EKONOMSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Dejavnost	Delež BDP
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	2,5
B Ribišтво	0,0
C Rudarstvo	0,6
D Predelovalne dejavnosti	25,9
E Oskrba z elektriko, plinom, paro in vodo	3,1
F Gradbeništvo	5,6
G Trgovina in popravila motornih vozil	11,6
H Gostinstvo	2,3
I Promet, skladičenje in zveze	7,1
J Finančno posredništvo	4,5
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	15,9
L Javna uprava, obramba, obvezno soc. zavarovanje	6,8
M Izobraževanje	5,7
N Zdravstvo in socialno skrbstvo	4,9
O Druge javne, skupne in osebne storitve	3,4
P Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0,0

2. EKONOMSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Kritika – problem merjenja!

- Katere dejavnosti lahko smatramo kot elemente informacijske industrije? (grajenje knjižnice, popravilo kopirnega stroja, urejanje spletnega mesta?)
- zanemarjanje kvalitativnih vidikov v merjenju družbenih aktivnosti (število ločitev, povečanje naklade rumenega tiska...)

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

O informacijski družbi lahko govorimo zaradi spremembe poklicne strukture, saj v informacijski družbi prevlada delovna sila, ki je zaposlena v servisnem sektorju (beli ovratniki).

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Bell: Post-industrijska družba (=informacijska družba)

Modre ovratnike nadomestijo beli ovratniki. V Zahodni civilizaciji je že konec 70ih prejšnjega stoletja več kot 70% delovne sile zaposlene v "informacijski dejavnosti".

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Ključna ni tehnološka inovacija, temveč moč informacij (informacije, ki nastajajo v poklicih in poklici, ki nastanejo na osnovi informacij).

Potreba po novem poklicnem profilu: razmišljujoči, inovativni posameznik, sposoben širjenja omrežij in znanja; Vir bogatstva ni fizičen napor in lastništvo, temveč znanje, veščine, talent in kreativnost

Specifični poklici: dizajnerji, tržniki, kreativci, glasbeniki, spletni programerji...

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Kritika: Merjenje informacijske družbe

- Kako določiti, kateri kategoriji pripada nek poklic (informacijski/ neinformacijski)
- neločevanje kvalitete in kvantitete

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Slovenija, 2006 (SURS)

Kmetijske dejavnosti	9,0
Nekmetijske dejavnosti (razen storitvenih)	36,2
Rudarstvo	0,6
Predelovalne dejavnosti	28,7
Oskrba z elektriko, plinom in vodo	1,0
Gradbeništvo	5,9
Storitvene dejavnosti	54,3
Trgovina; popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	12,8
Gostinstvo	4,2
Promet, skladiščenje in zveze	5,4
Finančno posredništvo	2,4
Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	6,4
Dejavnost javna uprave, obrambe, obvezno socialno zavarovanje	5,6
Izobraževanje	8,2
Zdravstvo in socialno varstvo	5,3
Druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti	3,9
Druge storitve	0,0

3. POKLICNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Slovenija, 2005 (SURS)

Vojaški poklici	0,5
Nerazvrščeni	0,6
Poklici za preprosta dela	6,3
Zakonodajalci, visoki uradniki, menedžerji	6,8
Kmetovalci, gozdarji, ribiči	7,3
Uradniki	8,3
Poklici za storitve, prodajalci	11,7
Poklici za neindustrijski način dela	11,9
Strokovnjaki	14,5
Tehniki in drugi strokovni sodelavci	16,0
Upravljalci strojev in naprav, industrijski izdelovalci in sestavljalci	16,0

4. PROSTORSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Informacijsko družbo zaznamujejo informacijska omrežja, ki spreminjajo organizacijo časa in prostora.

4. PROSTORSKA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Manuel Castells: živimo v omrežni družbi, kjer so omejitve časa in prostora temeljito razrahljane, kar vodi v temeljito transformacijo družbenega reda, primerljivo z revolucionarno družbeno spremembo.

<http://www-personal.umich.edu/~mejn/networks/>

5. KULTURNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

V informacijski družbi smo priča radikalnemu povečanju količine informacij, katerim smo izpostavljeni v vsakdanjem življenju. Doma, na delovnem mestu, v prostem času smo nenehno bombardirani z informacijami, ki nam dostavljajo določena sporočila, ki vplivajo na nas, če to želimo priznati ali ne.

5. KULTURNA DEFINICIJA INFORMACIJSKE DRUŽBE

Baudrillard: Vedno več informacij, vedno manj pomena!

Poster: znaki izgubijo svoj pomen in ljudje preprosto vzamejo tisto, kar jim je všeč; In potem, ko skupaj zložijo vse znake zase, za svoj dom in službo, veselo ždijo v svoji izumetničenosti, se igrajo z različnimi »imidži«, ne da bi predstavili nek pomen, temveč da zaužijejo nekaj užitka v kolažu brezpomenskih znakov.

GLAVNE KRITIKE TEORIJE INFORMACIJSKE DRUŽBE

- Tehnološki determinizem
- Ali je informacijska družba res bistveno drugačna družba?
- Problemi z empiričnim dokazovanjem

MERJENJE DRUŽBENIH POJAVOV

- Naravoslovje / Družboslovje
- Kako objektivno zapopasti družbeno realnost?
- Merjenje je prirejanje števil objektom ali dogodkom na temelju izbranih pravil. Družbenim ali psihološkim značilnostim posameznikov ali skupin pripišemo določene vrednosti, ki odražajo prisotnost teh značilnosti.
- Operacionalizacija povezuje abstraktni jezik teorije z jezikom empiričnega merjenja.
- Merjenje vedno vključuje napako

MERJENJE DRUŽBENIH POJAVOV

Primer: Družbena kohezivnost soseske

Kaj je družbena kohezivnost soseske? Ocena stanovalcev soseske glede pomembnosti sosedske skupine za njih osebno z vidika zadovoljstva, opravljanja nalog, pripadnosti itd.

Pomislite na skupino ljudi v vaši soseski in odgovorite, v kolikšni meri držijo spodnji občutki za vas:

	sploh ne drži	ne drži	deloma drži, deloma ne drži	drži	popolnoma drži
Tej skupini ljudi pripadam	1	2	2	3	5
Rad se družim s temi ljudmi.	1	2	2	3	5
Sebe vidim kot člana te skupine.	1	2	2	3	5
Vesel sem, da sem lahko član te skupine.	1	2	2	3	5

MERJENJE DRUŽBENIH POJAVOV

Primer: Seksizem posameznika

Kaj je seksizem? je celota prepričanj, stališč, vzorcev in praktičnih urejevalnih (ter kontrolnih) delovanj, ki temeljijo na strogem ločevanju dejavnosti po spolu in podeljujejo posebne, neenake lastnosti enemu ali drugemu spolu.

V kolikšni meri se strinjate s spodnjimi trditvami?

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	ni se ne strinjam niti se strinjam	strinjam se	popolnoma se strinjam
Družinsko življenje trpi, kadar je žena polno zaposlena.»	1	2	2	3	5
»Ženske se lahko v enaki meri predajo poslu kot moški.«	1	2	2	3	5
Ženske znajo v enaki meri uveljavljati svojo avtoriteto kot moški.«	1	2	2	3	5
Smešno je, da ženska vozi tovornjak in da moški krpa nogavice	1	2	2	3	5
Kuhanje in pospravljanje sta predvsem nalogi žensk	1	2	2	3	5
Za žensko je ravno tako izpolnjujoča, če je gospodinja, kot če dela za plačilo.«	1	2	2	3	5

MERJENJE DRUŽBENIH POJAVOV

Primer: Kredibilnost časopisa

V kolikšni meri so novice v nekem časopisu resnične, pravične, točne in izčrpne?

POLITIČNA VLOGA ŠTEVIL IN
IDEOLOGIJA KVANTIFIKACIJE

- Družboslovni informatiki sodelujejo v procesu produkcije in/ali interpretacije števil;

-Kakšni so postopki produkcije nekega števila in kakšen pomen ima neko število?

- Pripisovanje pomena številom: Števila ne govorijo o dejstvih sama po sebi, temveč je njihov pomen odvisen od družbenega konteksta, v katerem je število nastalo in v katerem se to število uporablja (npr. število demonstratov na protestu)

POLITIČNA VLOGA ŠTEVIL IN
IDEOLOGIJA KVANTIFIKACIJE

- Števila imajo moč, ker dajo legitimnost neki dejavnosti (npr. velikost manjšine, številčnost vernih, informacijska družba...)

- Števila omogočajo nadzorovanje in upravljanje družbe

- Z razvojem računalništva je vedno več izračunov prepuščenih računalnikom (Porter): na ta način postanejo izračuni neodvisni od razumevanja in s tem se izgubijo pomeni; Tu se skriva velika moč števil!

POLITIČNA VLOGA ŠTEVIL IN IDEOLOGIJA KVANTIFIKACIJE

- Števila imajo moč, ker dajo legitimnost neki dejavnosti (npr. velikost manjšine, številčnost vernih, informacijska družba...)

- Števila omogočajo nadzorovanje in upravljanje družbe

- Z razvojem računalništva je vedno več izračunov prepuščenih računalnikom (Porter): na ta način postanejo izračuni neodvisni od razumevanja in s tem se izgubijo pomeni; Tu se skriva velika moč števil!

POLITIČNA VLOGA ŠTEVIL IN IDEOLOGIJA KVANTIFIKACIJE

- Ideologija kvantifikacije: Kvantifikacija ni le pripisovanje števil družbenim elementom, temveč je tudi način organiziranja politike in kulture. V ozadju nezanimivosti, rutinskosti, sivine števil se skriva izjemen mehanizem, ki deluje kot norma in drži avtoriteto nad ljudmi.

- Ljudje si ponavadi ne upajo odstopati od povprečnega, prevladujočega (kar je simbolizirano s števili), da ne bi tvegali družbenih sankcij (izolacija, posmeh, sram, izguba službe).

- Ena izmed nalog družboslovne informatike je tudi razbijanje "črne skrinjice" števil